

Uusia runoja, piirteitä

Aki Salmelan kokoelmassa *Eläimen varjo* kerrotaan mandealaisten tunteneen olennon, joka on puoliksi mies ja puoliksi kirja.

”Emme tiedä, mitä häneen on kirjoitettu tai kuka hänet on kirjoittanut. Onko hän kenties kirjoittanut itse itsensä? Tai kenties eletty elämä, maailma itse, demiurgi?” Salmelan runoilija sanoo.

Monessa nyt luetussa teoksessa runo personifioituu ja liittyy paitsi ajatuksena usein kuin elimellisesti näkemiinsä kohteisiin. Runo katsoo ulos, liikkuu ja aistii ja on tänään erityisellä tavalla pohtivaa.

Modernistinen keskeislyriikka, proosaruno, juoniruno ja kokeellisuus avaavat näkökulmia.

Lapsuus on yhä huomattavan esillä. On hiekkalinna ja kaikkivoipa tiedostamaton, elämää viitoittava spontaani kokemuskulma.

Kun runoilija muistelee lapsuutta ja näkee vanhempiensa vanhuuden, hän saa vaikutetta omaansa nuoremman sukupolven mielikuvituksesta. Eläimet, esineet, maa, luonto, mikro- ja makrokosmokset siirtyvät lapsuuselämyksistä toisekseen myös lähes tutkielmia muistuttaviin tieteellissävyisiin teksteihin.

Tulevaisuus ei naurata, emmekä ehkä kuule meissä olevaa lasta tarkasti, mutta suhteellistavan ja välittömän huumorin osuus on runoissa kuitenkin verraten rajattu.

Tarina, sadun ja sen sisaruksen unen sekä huikeiden mielikuvien osuus sen sijaan on huomattava. Lukijoina muistamme herkästi unemme ja asetumme kernaasti runon rintamaan vastaamaan tulevan ajan haasteeseen, johonkin läsnäolon ja poissaolon tietttömyyteen, aavistusten ja merkkien risteykseen.

Kun runo personifioituu, tarina, usein matka toteutuu myös lukemisessa. Prosessi muistuttaa unta ja elokuvaa, taidefilmin lyyrisiä sävyjä, monesti dystopiaa, uhkaa, joka toiveikkaan monta kertaa päätyy kokoelmassa kohti vastakohtaansa. Uusissa runoissa ollaan kyllä synkkiä, mutta odottamattoman vähän.

Kerronta kaareutuu mieluusti sykliksi, jossa absurdi ja satiiri kohtaavat viehätyksen, kertovuuden ja kiehtovan lyyrisyyden.

Maalaamiseen runot liittyvät kernaasti. Kuva-aiheet syntyvät ja hämärtyvät ja kirkastuvat kuin aistien vuorovaikutus. Luontoa ei jäljitellä. Ympäristöön mukaudutaan ilmansaasteiden reimarit huomioiden ja niitä varoitusmerkeiksi pystyttäen.

Runonkertojen henkilöt matkaavat lähitienoille, vieraille seuduille tai maahan, jota ei ole. Kohtaamilleen ilmiöille, ihmisille ja tapahtumille he luovat uusia ja uudenlaisia yhteyksiä. Elämän sattumanvaraisuus, ihmettely, katastrofaalisuuden enteet ja proosallinen lyriikka yhdistyvät tarinatraditioiden metamorfooseiksi. Ne ovat kuin kertomajännitteillä kipinöiviä sähköisiä hankautumia ja välähdyksiä. Niiden luomat usein mahdollisia äärialueita lähestyvät tunteet luovat selitystä selittämättömyyteen tai päinvastoin.

Kielen vivahteikkaus on hätkähdyttävää, ei vain kauneutensa vaan uusien näkökulmiensa takia. Perspektiivin muutokset, ilmiöiden havainnointi monesta kerrontakulmasta tuottaa vaikuttavia yllätyksiä ja tuo nykyrunoilijoiden ääntä omana aikakaussfäärinään esiin.

Tekstin, merkkien, kuvien typografinen, kokeellinen asemointi vaikuttaa pikemmin luonnolliselta epävarmuuden tulkinnalta kuin konstilta. Näissäkin yhteyksissä havaitaan kerkeästi kritiikin ja ajanhermon lisäksi luonnonilmiöiden vaikutusta; kuin kyyneleenä digitekstin sähkökatseessa tai luonnonluoman, kuten eläimen, puun, kasvin välähtävänä läsnäolona kaiken koneellisuuden välissä.

Runous liikkuu. Absurdismi ei jää beckett´mäisen kauhistuttavan odottelun tilaan. Ehkä juuri tuo viehätys taiteidenvälisille alueille ja kertovaan ainekseen niin proosarunoissa, säkeissä, aforismeissa kuin eräiden kirjojen kuvituksissa on tässä merkitsevä tekijä.

Kyberfortunan kuula vierii vaarana kohti, mutta virtaa myös veteen, maahan ja taivaaseen sammuttaen autodataa ja synnyttäen uudistuneesti emootioihin kykenevän ihmisen.

Tähän päästään yllättävän paljon myös runojen tutkivan asenteen välityksellä. Paljon enemmän kuin selittelyä se on kutsu löytöretkelle omiin havaintoihin myös runokirjan ulkopuolelle.

Sanojen ja merkkien hajasijoittelussa on oireita myös syvistä tunteista. Kokeileva typografia voi olla myös luonnollinen luova reaktio, luonnonilmiö. Välistä se on niin notkeaa, että toimii perinteisen ilmaisun sisarena ja rinnalla hyvin.

Linnut ovat edelleen kaunis esimerkki runouden suosikeista. Ne ilmestyvät jopa tietokoneruudulle, kunnes huomauttavat keskittyneelle runoilijalle olevansa itse asiassa ulkona; siellä, minne myös me monin mielin kuulumme. Tämä ei ole tietoa, ei edes muisto, vaan tunto ja havainto.

”Lintunen astelee / minun tekstini yli / vaikka olen pitänyt kirjaa siivekkäistä”, **Katja Seutu** kirjassaan *Jäätyväinen* runoilee.

Teppo Kulmala